

Беласко Дж. А. Управление: от старых форм к новым реальностям // Современное управление: Энциклопедический справочник. Т. 1. – М.: Издатцентр, 1997. – С. 1.3–1.9.
7. Пономарев А. С. Философские аспекты феномена понимания // Шестые Страховские чтения: философские проблемы понимания в культуре и науке: матер. межд. науч. конф. – Белгород: Изд-во БелГУ, 2010. – С. 152–160.

*Курявська О. М.
м. Харків, Україна*

ГУМАНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ ЯК ЇЇ УМОВА ВДОСКОНАЛЕННЯ

Сучасний світ своєю динамічністю та інтенсивністю енергоінформаційних потоків, несе людству величезну інформацію. Це, в свою чергу, вимагає від освіти розвитку, який базується на змістоутворюючих, гуманістичних та творчих компонентах життя. Актуальними в нашому сьогоденні є слова Клод Леві-Строса, що «XXI століття має стати століттям гуманітарного знання або його не буде зовсім».

Аналіз робіт вітчизняних і закордонних дослідників в галузі вищої освіти в різних країнах світу дає змогу зробити висновок про те, що в наш час найпопулярнішими в світі, а зокрема, в Україні та Росії, навчальними закладами є інженерно-технічні вузи. Необхідною основою їх популярності є глибина отриманої в них фундаментальної освіти, яка включає як природничонаукові, математичні, так і гуманітарні базові компоненти [4].

Інженерія XXI століття набуває свого широкого розмаху. Від інженера сьогодення очікується не тільки високопрофесійне становлення, а й урахування розвиненості високої загальної культури особистості. Духовне багатство культурної людини здатне запобігти рішенням, які здавалися б технічно доцільними, однак, в кінцевому результаті, згубними для людства. Останнім часом тенденції змінюються. Сучасні вимоги до інженерів підвищуються, оскільки, гуманітарна культура безпосередньо потрібна там, де справа стосується творчості, де інженер проявляє себе як спеціаліст високого рівня, творець нового, а не просто як виконавець. А, отже, хто не займає високого рівня, опиняється практично непотрібними на ринку кваліфікованих спеціалістів. На сьогодні ці процеси вже спостерігаються в передових постіндустріальних країнах світу. Тому однією з суттєвих та актуальних проблем вищої технічної школи, одночасно з високоякісною спеціальною підготовкою, є гуманізація і гуманітаризація вищої освіти.

Проаналізувавши педагогічну літературу, ми прийшли до висновку, що, незважаючи на закореніле викладання, засноване на вітчизняних традиціях, в сьогоденній інженерній освітянській програмі є суттєві недоліки. Одним з таких недоліків можна вважати вузьку підготовку та спеціалізацію інженерів. Ще на початку століття один з творців інженерного проектування проф. А.Рідлер писав: «Завдання вищої технічної школи полягає не в тому, щоб готувати тільки хіміків, електриків, машинобудівників і так далі, тобто таких фахівців, які ніколи б не покидали своєї тісно обмеженої галузі, але щоб давати інженерові багатобічну освіту, надаючи йому можливість проникати і в сусідні області. Інженери мають потребу більш глибоких знань, ніж тільки пізнання за своєю спеціалізацією, потрібні знання в широкому об'ємі освіти. Гарна освіта – це така, яка управляє, тобто дивиться вперед і своєчасно з'ясовує завдання, що висувуються сучасністю, так і майбутнім, а не примушує себе тільки тягнути і штовхати вперед без

крайньої потреби» [5]. Отже, можна говорити, що гуманітарна освіта – це не тільки вивчення гуманітарних дисциплін, а ще й особливий підхід до дійсності, особливий спосіб мислення, особливий світогляд. Інженерна освіта має відповідати сучасним вимогам інженерної професії, характеру і тенденціям сучасної інженерії, особливостям сучасного освітнього процесу, загальним вимогам і ідеалам людини постіндустріальної культури. Щодо другої проблеми, яка атакує інженерну освіту, то вона полягає в наступному: сучасна інженерна діяльність не тільки стала складнішою, оснащеною комп'ютерною технікою, але в ній все частіше вирішуються нетрадиційні завдання, що вимагають нового інженерного мислення. Отже, виховання такого нового мислення – є актуальною задачею перед вищою освітою на сьогоднішній день. Слід зазначити, що для нетрадиційних видів інженерної діяльності і мислення характерний ряд особливостей: 1) зв'язок інженерних аспектів діяльності з соціальними, економічними і екологічними аспектами. Все частіше інженер вимушений розробляти не просто технічні вироби, а складні системи, що включають крім технічних підсистем і інші нетехнічні, розробка яких передбачає звернення до таких дисциплін як інженерна психологія, інженерна економіка, прикладна екологія, соціологія та інше; 2) необхідність моделювати і розраховувати не тільки основні процеси проєктованого інженерного об'єкту, але і можливі наслідки його функціонування, особливо негативні (вплив нової техніки на людину: зміну її потреб, умов життя і т.д.); 3) новий характер інженерного мислення потребує вищої загальної культури особи інженера з достатньо розвиненою рефлексією власної діяльності, використання в роботі принципів і методів сучасної методології і прикладних наук [3].

Ефективність творчого професійного мислення інженера пов'язана з розвитком його рефлексійного рівня, який визначає володіння загальними принципами розв'язування професійних інженерних задач, схильності до діагностики та прогнозуванню стану технічних систем та об'єктів, змістовному аналізу та оперативному усуненню недоліків, плануванню різних видів профілактичних робіт. Важливими властивостями інтелекту, формування якого створює у психіці людини основу для активного розвитку технічного творчого мислення, є: особливості оперування технічними та технологічними образами, спрямованість інтелекту на продуктивну діяльність, яка виражається у готовності, прагнення розв'язувати поставлені задачі; високий рівень розвитку діяльності мислення людини, основних процесів мислення, якості розуму, а також вміння використати у процесі мислення різні комбінації знань, та вмінь [5].

В сучасних технічних вузах гостро постають питання пошуку шляхів гуманізації технічної освіти бо є необхідність поступового подолання технократизму в процесі підготовки майбутніх фахівців. Саме технократизм виявився одним з чинників уповільнення динаміки соціально-економічного розвитку держави. Викладання гуманітарних дисциплін покликане сприяти появі ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців в процесі подолання технократичних підходів до змісту і розуміння вищої освіти.

Загалом питання гуманізації процесу вищої інженерної освіти в Україні та Росії вирішується шляхом включення гуманітарних дисциплін в освітню програму інженерів [2]. Та слід зауважити, що такий спосіб «гуманізації» не являється дієвим, так як не відбувається інтеграції інженерії з гуманітарією. Інженер отримує знання, що відносяться до різних полів: інженерного та гуманітарного, а це в свою чергу не впливає на гуманізацію змісту отриманих знань. Тож, питання про гуманізацію технічної освіти, повинно ставитися ширше – якою повинна бути інженерна освіта, щоб відповідати сучасним вимогам і інженерній професії, характеру і тенденціям сучасної інженерії, особливостям сучасного освітнього процесу, загальним вимогам і ідеалам людини постіндустріальної культури.

Аби запровадити гуманізацію в інженерних вузах України та Росії слід враховувати те, що її необхідно здійснювати не у відриві від технічного навчання, а як би занурюючись в останнє за допомогою вивчення історії науки, естетики науково-технічної творчості, професійної етики, гуманістичних традицій в конкретній області.

Гуманізація вищої технічної освіти передбачає не лише збільшення в блоку гуманітарних дисциплін навчальному плані, а й проникнення гуманістичних ідей в природні та технічні науки. Основним завданням гуманізації є не протиставлення гуманітарної освіти технічній, а пошук шляхів їх інтеграції та взаємопроникнення.

Також, гуманізація підіймає вимоги до викладача технічного вузу: лише викладач, що має гуманістичний світогляд, необхідні особисті якості, педагогічну спрямованість, базу психолого-педагогічної підготовки, викладач, якому «комфортно» в своїй діяльності, може побудувати педагогічний процес в гуманістичному руслі.

Таким чином, проблема довготривалого розвитку вищої технічної освіти не може бути вирішена тільки шляхом реформ організаційно-управлінського і змістовного характеру. Все наполегливіше встає питання про необхідність зміни парадигми освіти: з технократичної на гуманістичну [1].

Висновки. Гуманізація освіти стає однією з глобальних проблем сучасності, а гуманітаризація циклу природничонаукових і технічних дисциплін – одним із засобів її вирішення. Гуманістична спрямованість навчання досягається при впровадженні такої педагогічної технології навчання, в якій головний ціннісний орієнтир у навчальному процесі ВНЗ є особистість студента, її конкретні й помітні позитивні зміни в процесі напруженої індивідуальної діяльності з розвитку і формування власного потенціалу – креативного, інтелектуально-творчого, соціально-морального, духовно-естетичного і фізичного. Гуманізація процесу навчання в цьому зв'язку – це така організація навчальної діяльності, коли формування особистості, всебічне культивування індивідуальних здібностей студентів є головним смислом і метою педагогічних зусиль викладачів, як, між іншим, і самих студентів.

На сьогодні пріоритетною є проблема пошуку шляхів освіти та виховання людини, фахівця в гармонійному поєднанні з умовами світу, що стрімко змінюється. Кажучи словами Еріха Фромма, розвиток визначатиметься не стільки тим, що людина має, скільки тим, хто вона є, що вона може зробити із тим, що має.

Список літератури: 1. Вербицкая Л. А., Касевич В. Б. О месте гуманитарных наук в системе знаний // Высшее образование в России. – 2003. – № 1. 2. Вербицкая Л. А., Касевич В. Б. О модернизации российской высшей школы: сегодняшние проблемы и возможные решения // Вопросы образования, 2004. – № 4. 3. Гурье Л. И. Концептуальные основы методологической составляющей многоуровневой подготовки инженеров. [Электронный ресурс] / Л. И. Гурье Режим доступа: http://aeer.ru/files/io/m3/art_7.pdf. 4. Ерофеева Г. В., Сфремова О. Н., Складорова Е. А. Методологические и методические аспекты создания обучающей системы по математике в техническом университете. [Электронный ресурс] / Г. В. Ерофеева [и др.] Режим доступа: <http://www.duskyrobin.com/tpu/2005-06-00054.pdf>. 5. Лихолетов В. В. Теория и технологии интенсификации творчества в профессиональном образовании [Текст]: автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.08 / Лихолетов Валерий Владимирович; – Челябинск, 2002. – 432 с.